

Pretulu prenumeratiunei
pentru partile Austriei si
Ungariei: pe 1. anu 4 fl.
pe 1/2 anu 2 fl. v. a.
pentru alte tieri pretiulu
indoitu.

S PERANTIA.

Fóia literaria-bisericésca.

Banii de prenumeratiune
si corespundintiele sunt
de a se adresá franco
catra Redactiunea „Spe-
rantiei“, la Aradu, strát'a
Capelei, Nr. 26.

Organulu societatei de lectura a teologiloru romani din Aradu.

Foi'a acést'a sub auspiciile superioritatei scolastice ese de dóue ori la luna, anume la 1. si 15. a fiescecareia luni, sub redactiunea colegiala a teologiloru: *Custante Gurbanu, Ioanu Besanu, Iustinianu Cernetiu si Georgiu Morariu.*

Meditatiuni asupra schimbarei sortei omenesci.

(Materia de predica, de preotulu P. Tempea.)

„Intorcumi-se dorerile, dusus'a ca unu ventu speranti'a mea si ca unu noru mantuirea mea. Si candu asteptam eu bunetati, mi-au sositu mai multe díle de reutati.“ (Jovu 30. 15-26.)

Intre impresiunile placute, cari man'a Creatoriului dupa recerintie le-a plantatu in anim'a fiacarui omu, se numera si speranti'a. In estinti'a naturei omului e unu ce caracteristicu. de a nu ne afinti privirea numai la presentu, ci a ni-o estinde si in regiunea indepartata a viitoriului. Asociandu prin puterea spiritului cele nevedute cu cele vedute, cele presente cu cele viitoare. se formédia din materiile presentului o lume de planuri si concepte. de offári si sperantie. — si noi in mediloculu acelor'a aflamu o placere si bucuria in presentulu unei fericiri flagrante.

Acestu afectu alu sperantie este farmecatoriulu potinte, carele morbosului luminédia in intunecósele nopti ale doreri, si asupritulu i-usiorédia sarcin'a vietiei, — este uniculu scutu. carele prebetianulu ingarbovitu lu-eliberédia din ruinele nefericirei si din vaietele desperatiunei sale. este uniculu balsamu binefacatoriu, carele usiorédia dorerile si recreadia orice afectu vulneratu. — este radia lina si amicabile, carea-si latiesce lumin'a sa si preste intuneculu negru alu mormentului. Omulu in multele impregiurari ale vietiei sale nu póte delaturá speranti'a. pentru ca fara aceea i-smintesce indemnulu séu curagiulu la veru unu faptu. ce ni-lu impune detorinti'a séu virtutea: — unic'a ne intaresce credinti'a si zelulu. unic'a ne maresce indestularea in sarcinele presentiu-lui. si unic'a ni da putere in periculele aminintatiórie.

Esperintiele timpului sunt tórté diverse. Celu insielatu de timpu caracterisédia mahnitru ruinele triste ale fericirei sale. pentru de a infatisia prin ele fatiaria sperantie omenesci si spre a-si justificá incus'a. in carea. peste cursulu sortei. si-estinde nepotinti'a. Ca esemplu ni aduce prin testulu de astadi prédreptulu Jovu. carele ca unu omu evlaviosu si tema-

toriu de Ddieu, a fostu lungu timpu fericitu. Prisosinti'a in avutiile pamentesci i promitea si pe viitoriu o viétia fericita si lina, — si elu se semtiea fericitu. Dar de odata sperantie le lui sunt nemicite; — inainte de ce s'ar fi temutu de ver-o schimbare a sortei, se vede deodata aruncatu in misería cea mai mare, rapitu de prunci si strepusu in adancimea seraciei celei mai cumplite, — pentru ce nu fara de cauza a si eschiamatu: *Intorcumi-se dorerile, dusus'a ca unu ventu speranti'a mea si ca unu noru muntinirea mea. Si candu asteptam eu bunetati, mi-au sositu mai multe díle de reutati.*

Vedeti dara Iub. Asc. ce schimbare fatala de odata! — cum omulu fora veru unu presentiu, ca unu sclavu alu sortei este espusu atatoru variatiuni straordinarie. Dar se privimu cu seriositate cursulu vietiei nóstre, si fiacare dupa esperintiele intrevenite, póte dovedi catu de insielatu este in asteptarile si dorintiele sale, si spre a lamuri séu desfasiurá caus'a acestoru asupri, ajunge Iub. Asc. a aruncá numai o privire asupra modulu intrebuintiarei demnitatii séu continentiei nóstre: — fi-ti cu luare aminte!

Iub. Asc! Aflandune in stadiulu credintiei crestinesci, de lipsa este a scruta caus'a fundamentale a tuturoru schimbabiloru, de care nici o viétia omenésca nu remane neatinsa, si cunoscandu numai decatu in acele voi'a gratiosa si intielépta a Creatoriului nostru, mai usioru vomu ajunge la ulteriórele scrutari de asemenea natura. De este Ddieu gubernatoriu a tóte carele gubernédia ori ce sórte omenésca séu cursu alu lumii: atunci Iub. Asc. nimicu fara vointi'a sa, carea este in legatura strinsa cu provedinti'a, nu ne póte intimpiná: de este Ddieu atotuscitoriu, a caruia cali sunt neserutavere si sunt mai mantuitoire, decatu obscuritatea nóstra: atunci firescu lueru, pentru ce de atatea ori ne nimicescu intentiunile séu sperantie-le nóstre magulitóre; de este parintele nostru celu adevratu, carele intentionédia mantuirea sufleteloru nóstre, prefacandu prin acele dorerile si miseriele vietiei in medilóce de esaminare: — óre noi Iub. Asc. ca cei ce suntemu sub acea dispusetiune ddieésca, se nu-i

adorăm, chiar și în esperințele cele mai dureroase ale vieții noastre, înțelepciunea eternă și grația părintească. — se nu eschiamăm și noi cu spiritul dreptului Jov: „*Domnulu a datu, Domnulu a luat, cum a placutu Domnului, asia s'a facutu; fia numele Domnului binecventatu in veci.*“ (C. 1. v. 21.) Acestu sorginte alu speranției ne întărește credința noastră, fără de care amu desperă nemangăiați.

Dar Iub. Asc. o privire serioasă ni înfatășișă și o legatură naturală a împrejurărilor, a cauzelor și efectelor, din cari aru proveni nimicirea speranțiilor noastre. Esistența adevărată este cea ce stă în contradicere cu imaginile și fantasmile întipuirii noastre. Cu cât și-nutresce omul puterile fantasiei sale în afacerile lumii eterne, cu atât se măreșă oftările și speranțele lui; — toată fericirea și-o află în privirea acelor, toți lu conducă prin puterea eschită la privescea bucuriei dorite spre îmbrățișarea amăgitoarelor fantasmă. Unu momentu înșe lu scôte din regiunea magică a întipuirii, și-lu conduce mahnit la existența adevărată. — elu se vede acum înselat, imaginile placute, la acorora privire se delectă odinora, sunt acum nemicite, elu se vede acum batjocorit, și cu voce doioasă eschiamă: „*Intorcumi-se dorerile, dusu'a ca unu ventu speranția mea și ca unu noru mântuirea mea. Si candu asteptam eu bunetati, mi-au sositu mai multe dile de reutati.*“

Și astufeliu de amăgiri sunt mai dureroase la trecerea din anii junetiei la seriosă tréptă a destinului omenescu. Natură înfloreșă primăveră, er omul în junetiele sale. O! Cine nu cunoșce acelu timp, candu nu cunoșeamu umbră sortei, — liberi de grijele chiamării, departe de seriositate, de existența adevărată, ne leganam dulce pe brațiile visurilor și speranțiilor noastre!? Cine nu șce cum lumea acéstă ni se pareă unu paradisu, — cum inocența prunciei noastre ne promitea o îndestulare neatinsă de valuri fortunose!? Și acum cine nu cunoșce, condus de detorinția și chiamare la privescea sortei, — esperințele și amăgirile dureroase! Cum acele fantasmă au peritu, tredinduse deodată din visurile fericirii la osteneli și sarcine, la lupte și certe! Cum existența tirană ni amăgisa speranțiile dulci ale animei noastre!

Dar și necredința omenesă este ruină fericirii noastre. O mare parte a speranțiilor, care le nutrimă pentru susținerea vieții noastre pămentesci, provină din iubire și pretenia, șeu din virtute și dreptate omenesă. Noi formăm legături intime de pretenia, acorora sustare și nevatemare condișă fericirea vieții noastre, — înrămă cu densi în realități de chiamare și detorinția, și dela generositatea acelor depinde activarea noastră, — ne încredinșăm lor, ca prin fidelitate se ne scutim de pericole ameninșătoare. Și o! cât de fericiti amu fi, deca nu ne-amu înselat aci! Arbitriulu înșe se eschitășă. — speranțiile noastre sunt nemicite; pre noi ne undulșă necasuri, și plini

de dureri în acele apesări ale sortei crudele, privimă mahniti la acea iubire și pretenia tradătoare. Esperințele dureroase, ne învêșă, cât de dese sunt aceste amăgiri! Priviti pre acelu consumatu de dorere cât e de serios și retrasu. — elu a legatu pretenia, prevediandu în aceea o fericire, și acum se vede înselat. Priviti la acelu nefericitu cădiutu în abisulu saraciei, cum este impresuratu de vaiete. Elu a contatu prea multu pe iubirea omenesă, și acum se vede de ômeni tradatu: — amăgirea încrederei și a fostu ruină fericirii sale.

Se nu lamentăm înșe atâtă asupra necredinșiei omenesci, pentru că și neconstantia noastră contribu multu la ruină fericirii noastre. La realizarea tendinșilor noastre, suntem îndatorati mai multu șeu mai puțină a peștră în noi ôresi cari resolțiuni și principii, și a împlini ôreși cari detorinșie. Delaturăm noi aceste, ne vedem înselati în principii, și causă nemicirii avemă a o caută în noi însine; pentru aceea cere și întrebe fia care mai antăiu consciinșă sa de este însuși vinovatu, și multi voru încetă de a lamentă asupra sortei și necredinșiei omenesci. — Tu esti plinu de speranșă și apripe de realizare, și vedi! unu momentu teă înselat; tu scruședi după causă și te convingi, că este neconstantia ta, este patimă șeu stagnarea ta; tu șentiesci fericirea preteniei, tu legi după multa oftare cu o bucuria acea legatură a iubirii. — și de odată te vedi înselat; — neîndestularea ta a rumptu acea legatură armonișă, tu acum nu mai lamentedi, animă ta ti-dice: tu însuși esti causă nefericirii tale, tu ai rumptu armonia iubirii, tu, prin nepasare și prin aplecari unilaterale.

Iub. Asc. Ceea ce înșe mai fără crutiare ne nimescesă speranșiele noastre, este môrșea fatiarnică. Acea sorte crudelă întimpina pre ori ce muritoriu, ea ni repasce fără crutiare toșe isvôrele bucuriei noastre, ne rumpe fibrele nobile ale iubirii și cerculu socialu șeu familiaru odinôra atât de încantatu, astadi după arbitriulu sortei se îngusta. Cu bucuria petrece părintele de familia dilele fericirii sale în acelu cercu condusu de amoru și fidelitate, — elu peștrășă acea legatură șantă a credinșiei, și supôrșă barbatiesce toșe sarcinele obveninde, elu împarte cu ai sei toșe bucuriele vieții sale. — și armonia deodată se rumpe! ôră despartire a batutu, er legatură frumôșă se rumpe. Șociă cu anima șfasiată se uita după consortulu ei, pruncii după părinte, întregu cerculu familiaru se vede atinsu de o fortuna. — acolo se șemte unu aeru vastu. Îndesiertu s'aru ascunde lacrimă dureroșă în ochiulu ei, îndesiertu și-întinde brașiele prește acelu momentu rece carele i-a rapitu fericirea și bucuria vieții sale, căci nu-lu mai lasă dela sine. Toșă fericirea s'a nemicitu prin o lovitura a sortei, toșe speranșiele bucuriei sunt amăgite.

Asia e Iub. Asc! — asia este vișă noastră din legănu până în momentu, o progresiune de amăgiri. Nu uitareți, că petreceți pe pămentulu ilușiloru, și

invetiati a suportá tóte cu intieptiune, ca prin aceea se vi asigurati pacea launtrana si fericirea sufletésca. Nu ve perdeti curagiulu in acele mominte nefavoritórie, pentrucà in lumea acést'a nu ve-ti castigá bunuri adeverate. Nesuitive spre bunuri si tesaure netrecatórie, intemeiati in anim'a vóstra virtute, ca se ajungeti la limanulu adevratu alu fericirei vecinice, si in lumea acést'a nici unu nefavoru séu patima omenésca se vi-o póta rapi, si nici o fortuna inimica se vi-o póta ruiná. Acolo Iub. Asc. de parte spre ceriu este fericirea vecinica, acolo unde nu ne urmurescu amagirile, unde lacrimile dorerei incéta, ér' mormentulu si-reda mortii sei, — acolo unde bucuri'a este vecinica, unde petrecemu dilele fericirei fara osteneli si sarcine, fara lupte si certe, unde ne santimu de fati'a Mant. nostru Is. Crist.; — càci elu este lumin'a lumei, carea luminédia pre totu omulu, ce vine in lume. Aminu.

La pragulu adunarii generali a asociatiunei aradane. 1869.

Asociatiunea transilvana pentru cultur'a poporului romanu in anulu acest'a si-tienù a IX. adunare generale la Siomeut'a-Mare. Foile natiionali reportandu despre decursulu acestei siedintie, ni aducu sciri imbucuratórie; asociatiunea fù aici reprezentata prin vro 500 membri ai ei,reportarile officiantiloru indesculescu asteptarile, disertatiuni scientifice au tienutu dd: G. Baritiu, Jos. Vulcanu, Iust. Popfiu, I. Rusu, A. Buda si erudit'a domnisióra Constanti'a Dunc'a; intre alte pertractari, desbaterea ultima a fostu asupra obiectului: cum s'ar potè ajutorá asupra starei rele materiali a romaniloru transilvaneni? in caus'a acést'a s'au alesu comisiuni pentru diferitele tienuturi ale Transilvaniei, care la vietóri'a adunare generale a asociatiunei voru avé se propuna ramurile industriei si ale agriculturiei, cari sunt de a se familiarisá in respectivele tienuturi.

Din tóte aceste deducemu, cà suslaudat'a asociatiune stà in culmea misiunei sale. Cultur'a poporului romanu, intru adevuru, multu detoresce acestei asociatiuni. — Peste cateva dile membrii asociatiunei natiionali din Aradu asisderea pentru cultur'a poporului romanu anca se voru intruní in adunare generale pentru anulu curinte si nu ne indoimu, cà precum in anii trecuti, dar mai alesu acumu, conformu pregatiriloru, adunarea va intruní unu numeru insemnatu de membri, plinu de interesare pentru prosperarea culturiei poporului romanu. —

E dreptu cà asociatiunea aradana nu dispune cu avere materiale atatu de insemnata, ca se-si póta

realisá cu usioretate dorintiele generali, situatiunea posomorita de acumu a romaniloru, dóra anca ar adumbri in catva activitatea ei, dar pe langa tóte, credemu cà nu pregetàmu, candu contàmu cu atat'a incredintiare la zelulu membriloru asociatiunei si la insufletirea loru pentru principiulu culturiei romanesci si suntemu resoluti a constată cu bucuria, cà activitatea progresiva a asociatiuniloru natiionali si in specie a Asociatiunei aradane, indepartandu medilócele impeditórie, negresitu voru produce pentru poporulu romanu aventagiulu recerutu de timpulu inaintandu.

Dintre diferitele direptiuni, ce si le luara asociatiunile natiionali intru spriginirea poporului romanu pe campulu inaintarei, e mai de frunte ajutorarea tenerimei romane in studiarea claselor gimnasiale si iuridice; va se dica, reuniunile romane s'au silitu a strabate mai alesu la acelu mediu, din care apoi ca urmari potu se resara mai multe folosori pentru diferitele clase ale poporatiunei romane, pertrucà prin acésta ajutorare nunumai cà se sporescu barbatii inteleginti, ci anca se mai ajunge si acelu scopu cà tenerii cei mai destinsi, dar altmintrea seraci, nu sunt restrinsi a-si curmá studiulu. din cari apoi de comunu rasaru barbatii eminenti cu interesu innascutu intru spriginirea culturiei poporului, care ii-a redicatu. — Dar fiindu cà atari teneri lipsiti de medilóce de inaintare sunt multi, éra reuniunile ajutatórie marginite, in provinci'a nóstra unica: *Asociatiunea aradana*, incatu pentru spriginirea succrescintiei romane intru prosperarea ei morale si intelectuale, — aceea se fia catu se póte de fructifera. ni luàm voia la pragulu adunarii generali ai acestei asociatiuni. a i-trage atentiunea asupra unei impregiurari, ce in mai mare séu mai mica mesura trebuie se atinga mai de aprópe pre insusi membrii ei, si anume: interesati de viitoriulu besericei si natiunei, analogu cu alte popóre, noi astadi nu potemu contá pe o prosperare mai aventagiósa, pana candu in privint'a didacticei nu se va pune unu fundamentu mai securu pentru tenerimea romana. Ajutorarea banale e marginita numai pentru cativa stipendisti, cari prin acést'a se deobléga la sirguintia, pana candu deobligarea acést'a ar trebui se fia mai estinsa, pe langa acést'a stipendisarea in sine e unu ajutoriu ce e aprópe de unilateralitate. Si ca educatiunei de pana acumu a tenerimei se se dee altu indreptariu, noi nu potemu din destulu recomandá *institutele pentru educatiune domestica*, care singure ni-arú potè dá garantia pentru una pregatire mai corespundietória a tenerimei. — Necesitatea acestoru institute pentru noi e cu atatu mai

intetitoria, cu catu suntemu mai seraci, si cu catu mai tare ne silimu a ni creá inteligintia numerósa, barbati scientifici. Putieni romani sunt norocosi de a-si cresce fiii sei in giurulu familiei sale, sunt siliti a-ii tramite anca crudi intre streini, ii-incredintiéza pe mani necunoscute, din locuri indepartate nu-i póte cercetá decatu odata de doue ori in anu, astfelu tenerii romani, concrediuti sortii, nu e mirare déca mare parte din ei se insotiescu cu cei stricati in moralu, déca ii atragu locurile acele, cari li se paru mai placute, déca in mediloculu studiarei paresescu scól'a au stórcu sudórea parintiloru fara nemica folosu! — Din contra, unde esiste institutu séu fondatiune catu de mica de educatiune domestica pentru tenerimea studiósa, acolo vedemu si moralitate si progresu. In asta privintia ni póte sierbi de esemplu Oradea-Mare, cu doue institute romane de atari, studintii din acestu orasiu in privint'a progresului se aventa preste colegii loru dela alte gimnasii. Necesitatea fondarii astoru feliu de institute pe di ce merge se vede a fi totu mai semtitiósa, si de aici ni splicámu, cá in Temisiór'a se infiintiá alumneulu, ce promite multu pentru viitorime, éra rofesorii dela gimnasiulu din Brasiovu, condusi de interesulu de inaintare alu invetiaceiloru sei, determinara a coaduná pe langa sine pre tenerii esternisti, si in meritulu acest'a facura apelu publicu catra parinti.

Nici nu ni potemu splicá intardiarea infiintiarii acestoru feliu de institute mai alesu in acele locuri, unde studierea teneriloru romani se intempla in aintea ochiloru unui numeru frumosu de barbati inteliginti, fara a nu-i atribuí unu pium desiderium. In Aradu d. es. preste intregulu anu studiéza cam la o suta numai gimnasisti romani: cine s'a interesatu catu de putienu despre progresulu acestoru juni, negresitu cá s'a fi convinsu despre necesitatea unei reforme in conduit'a loru esterna, dela care depinde si progresulu in studii. Credemu cá parerea tuturoru barbatiloru inteliginti nu divergéza de a nóstra, candu atragemu atentiunea asociatiuniloru natiionali si in specie a asociatiunei aradane asupra acestoru institute realizabile, credemu acést'a cu atatu mai vertosu cu catu scimu cá multi dintre membri asociatiunei sunt parinti de familie si dreptaceea interesati mai de aprópe de progresulu filoru sei. — Ací e ocasiunea binevenita de a consultá despre venitoriulu tenerimei nóstre, despre medilócele garantatórie la progresulu ei spirituale. Esperint'a de pana acumu ni demanda a nu intardiá cu reformele, ca se potemu dá generatiunei viitórie

ceea, ce se astépta si ce potemu. Catu pentru provinci'a nóstra, — ochii tuturor'a se indreptéza catra asociatiunea aradana, carea si-are in sinulu ei pre toti barbati calificati din giurulu nostru, si intre impregiurarile presinti dela ei numai astepta folosuri si patronisare intru cultur'a poporului romanu!

Statutul organicu

alu besericeei ort. romane din Ungari'a si Transilvani'a.

(Urmare.)

Appendice.

Alegerea Episcopului diecesanu.

§. 97. Episcopulu se alege prin sinodulu eparchialu dintre barbati cualificati spre acést'a trépta.

§. 98. Pre timpulu veduviei scaunului Episcopescu, consistoriulu eparchialu duce trebile eparchiei in intielesulu institutiuniloru besericesci, ferindu-se de ori ce inoire séu schimbare; staruesce, ca alegerea de Episcopu se se faca in restimpu de 3. luni, si face dispusetiunile trebuintiose pentru convocarea sinodului eparchialu spre alegerea eppulu cerendu-si invetiaturi Metropolitulu, carele inca se va ingrigi, ca in timpu de 3. luni se se intregéscu scaunulu veduvitu episcopescu, si va sprigini pre concernintele consistoriu in acésta a lui nesuintia.

§. 99. Alegerea o va conduce séu Metropolitulu séu mandatiariulu lui autorisatu spre acestu scopu.

§. 100. In presér'a dilei de alegere se tiene priveghiare dupa tipiculu Rosaliloru, si in insa-si di de deschidere a sinodului sant'a liturgia totu acela-si tipicu.

§. 101. Dupa finitulu servitiului Domnediescu presiedintele deschide sinodulu cu o cuventare corespundietóre impregiurariloru actului alegerei.

Dupa aceea constituindu-se sinodulu in modulu prescrisu in §. 49. se procede la actulu de alegere.

§. 102. Alegerea se face in secretu prin siedule. Fiacare alegatoriu scrie pre o siedula numele aceluia, pre carele lu cunoşce vrednicu de Episcopu, si dupa cum se va strigá de presiedintele se duce si pnne siedul'a in urn'a destinata, dupa ce au votisatu toti membrii sinodului, presiedintele si notarii sinodali, cari impreuna cu doi barbati de incredere alesi de sinodu din sinulu seu facu organulu de scrutinare, numera siedulele, luandu un'a cate un'a din urna, in care s'au pusu si bagandu-le in alta urna, ce va stá gat'a si aflandu-se numerulu sieduleloru corespundietorioru cu numerulu alegatoriloru, presiedintele la vederea tuturoru si a barbatiloru de incredere redica pre ronu siedulele din urna, cetece in audiulu tuturoru numele scrise in ele, notari totdeuna insémna voturile, si in urma incheindu scrutinulu, se publica sinodului rezultatulu alegerei si se petrece la protocolu.

De alesu se privesce acel'a, care a intrunitu majoritatea absoluta a voturiloru.

Protocolulu alegerei subscrisu de presiedinte, notari si barbati de incredere se transpune sinodului episcopescu pentru pertractarea canonica si subscernere la Majestatea Sa.

§. 103. Siedintiele sinodului de alegere sunt publice; sinodulu inse din cause momentóse póte tiné si siedintie secrete. La siedintie secrete publiculu nu póte luá parte.

§. 104. Metropolitulu déca a condusu in persóna sinodulu de alegere, póte conchiamá la loculu alegerei pre Episcopii, ca numai de cátu se tiena sinodulu episcopescu pentru pertractarea sinodale a actului de alegere a noului Episcopu si a asterne Majestatei Sale atátu actulu alegerei, catu si votulu sinodului episcopescu spre urmand'a pré inalta intarire a nou alesului Episcopu.

Ér' déca Metropolitulu n'a luat parte la sinodulu de alegere, atunci primindu actulu alegerei, provóca fara intardiare la resiedinti'a sa sinodulu episcopescu si preda acestui'a actele de alegere spre pertractare canonica.

§. 105. Dupa urmarea prénaltei intariri a noului Episcopu se santiesce acest'a prin Metropolitu dupa ronduéla besericésca si se denumesce unu mandatariu metropolitano carele introduce pre noulu Episcopu in eparchia si procesce in beseric'a catedrale episcopésca gramat'a metropolitana la inceputulu santei liturgii, care o va tiené noulu Episcopu cu o asistentia cuviintósa din clerulu seu.

Episcopulu provediutu cu intarirea prénalta depune inaintea Maj. Sale juramentulu de fidelitate.

§. 106. Episcopulu primindu fundulu instructu alu Episcopiei de la epitropii eparchiale prelanga unu inventariu, este detoriu a-si pune unu economu din clerulu mirénu monachulu, carele va avé insarcinarea a priveghia asupra fondului instructu si a duce ratiociniu despre perceptiunile si erogatiunile Episcopului.

Economulu va fi respundietoriu Episcopului pentru tóte, éra Episcopulu senatului epitropescu alu Consistoriului eparchiale, pentru tóte, cate a primitu spre folosire.

Pentru aceea este de lipsa, ca economului se se predee averea nemiscatória si miscatória economica prelanga inventariu, precum aceea s'a pradatu si Episcopului.

Déca Episcopulu n'ar voi se tiena economu, atunci Metropolitulu are dreptu alu silí la aceea. Economulu este detoriu a pastrá nestirbata averea Episcopiei si pre timpulu veduviei scaunului episcopescu.

§. 107. Episcopulu primindu odórele besericesci ale Episcopiei de la epitropii eparchiale, va insarciná pre protodiaconulu séu capelanulu seu ca se póte grige de acestea odóre, ca adeca nimicu se se instraineze din ele si se sustiena in curatia; si fiindu cá pentru aceste odóre insu-si Episcopulu este respundietoriu, si cele perdate e detoriu ale depliní, pentru aceea inventariulu despre acestea odóre este a se tiené nevatematu, si lucrurile, cari prin deso intrebuintari séu prin vechimea lor s'au stricatu si nu se mai potú intrebuintia, ale insemná in acel'a-si inventariu.

§. 108. Episcopulu respective Archiepiscopulu arc dreptu se faca testamentu numai despre jumetate dintre averea sa, éra morindu fara testamentu, tóta averea cade eparchiei. Prin urmare facendu testamentu, dupa detragerea detoriiloru si speselor de ingropatiune, legatele lui se voru platí numai pana la jumetatea averei sale.

§. 109. Intrég'a biblioteca a Episcopului reposatu remane proprietate eparchiale si se intrunesce cu bibliotec'a eparchiale.

Art. II.

Consistoriulu eparchialu.

§. 110. Consistoriulu eparchiale este organulu administrativu si judecatorescu permanentu in trebile besericesci scolari si fundationali in diecés'a intréga.

§. 111. Presiedintele naturalu alu Consistoriului este Episcopulu respective Archiepiscopulu.

§. 112. Membrii Consistoriului sunt parte ordinari, parte onorari; toti se numescu asesori consistoriali, si au votu decisivu.

„Asesori consistoriali“ nu potú fi ruditi intre sine pana la alu sieselea gradu de sange si patrúlea de cuscria.

§. 113. Consistoriulu se imparte in trei senate separate si anume:

1. In senatulu strinsu besericescu,
2. in senatulu scolariu,
3. in senatulu epitropescu.

§. 114. Fie-care senatu indeplinesce afacerile tienetóre de competinti'a sa independinte, sub titululu generalu de „Constoriu eparchialu“ respective „Archidiecesanu.“

§. 115. Senatulu strinsu besericescu se compune din membri ordinari (salarisati), si din onorari, toti din cleru si din unu defensore matrimonialu, care póte fi si mirénu.

Senatulu scolariu, precum si senatulu epitropescu asemenea se compune din membri ordinari, (salarisati) si onorari, in o tertialitate din cleru si dóue tertialitati din partea mirenésca.

Defigerea numerului membriloru fie-carui senatu se resérva respectiveloru sínóde eparchiale.

Unu secretariu salarisatu, care póte fi preotu séu mirénu indeplinesce afacerile notariale, in fine unu archivariu si unu numeru potrivit de scrietori indeplinescu agendele de manipulatiune in tóte trei senatele.

Consistoriulu eparchialu are si unu fiscalu consistorialu care totu deodata póte fi si defensoru matrimonialu.

§. 116. Atatu asesorii ordinari, catu si cei onorari se alegu prin sinodulu eparchialu.

Pentru posturile asesorale a senatului strinsu besericescu, sinodulu eparchiale prin votisare secreta cu majoritate absoluta de voturi alege pre numerulu recerutu si-lu substerne episcopului respective Archiepiscopului spre intarire.

Deplinirea posturiloru de asesori consistoriali la celealte dóue senate se efeptuesce totu in acelu modu inse cu acea deosebire, cá barbatii, carii au intrunitu majoritatea absoluta a voturiloru, se privescu si se prochima numai decatu de alesi finalminte.

Asesorii senatului strinsu besericescu se alegu pre viétia, asesorii celoru-lalte dóue senate inse se alegu pentru durat'a unui periodu de alegeri la sinodu (§. 88.), potú fi realesi.

§. 117. Asesorii consistoriali debue se fie barbati deplinu calificati si bine meritati pre terenulu besericescu si scolariu, ér' dela acei membri ai senatului episcopescu, cari manipuléza averea, se cere si o cautiune corespundietória.

§. 118. Episcopulu respective Archiepiscopulu diecesanu ca presiedinte ordinariu alu intregului consistoriu póte denumi dintre asesori de tagm'a preotiésca unu locotiitoriu (vicariu) alu seu, care in casu de absinti'a Episcopului, respective

Archiepiscopului se-lu suplinésca in ducerea presidiului, éra in casu de mórte se conduca impreuna cu Consistoriulu afacerile besericesci in epiarchia preste totu, pana la alegerea noului episcopu.

Murindu episcopulu fara de a fi denumitu locutiitoriu, afacerile aceleia-si le va eserecítá celu mai betrauu asesoru ordinariu consistoriale din partea preotiésca.

In casu de necesitate póte episcopulu concede ducerea presidiului in senatulu scolariu si epitropescu si unui asesoru din aceste senate fia acel'a preotu, fia mirénu.

§. 119. Defensoarele matrimonialu, precum si personálu de manipulatiune se denumescé prin presidiulu ordinariu, ér' fiscalulu si secretariulu consistoriale se alege prin Consistoriu in sessiuni plenare cu majoritatea absoluta de voturi a membriloru presinti din tóte trei senatele.

§. 120. Asesorii, defensoarele, si secretariulu Consistoriului depune juramentu de functionare consciintóse sunt stabili, si numai in casuri de escese grave, constatate pre calea procesului disciplinariu se pota suspende séu amová.

Fiscalulu si personalulu de manipulatiune se pota schimbá.

Appendice.

Agendele deosebiteloru senate consistoriale.

A.) *Senatulu strinsu besericescu.*

§. 121. Agendele acestui senatu sunt:

1. A judecá trebile tienstórie de sacraminte si de tipicu.
2. A priveghia asupr'a portarei besericesci, si morale a preotimei, calugeriloru si poporului.
3. A nisui, ca besericile se se santiésca si se se inzeatreze cu icónele, vasele, candeléle si cartile trebuintóse.
4. A priveghia ca protocoálele botezatiloru, cumnatiloru si mortiloru se se duca amesuratu ordinariloru sustatátore.
5. A nisui ca sinodele parochiali, protoresviterali si monastiresci se-si implinésca detormintele dupa cele ordinate in acestu statutu organicu.
6. A dispune, ca protopresviterii in totu anulu se substérna Consistoriulu consrierea preotimei si poporului tractualu.
7. A priveghia, ca besericile cele nou edificande se se cladésca conformu canóneloru.
8. A ordiná comisiune permanenta pentru esaminarea celoru ce au a se inaintá in trépt'a preotiésca (v. §. 13.) esaminandu-lu va depune o tasca de 20 fi. care numai in casu de seracia documentata se póte iertá.
9. A judecá despre escesele preotimei si poporului, ce privescu detormintele loru besericesci.
10. A decide in instantia a dóu'a cauzele apelate de la scaunele protopresviterale, si cele substernute din oficiu.
11. Dupa mórtea episcopului se ocupe conducerea Eparchiei, se insciintiedie pre Metropolitulu si guvernulu tieriei despre mórtea episcopului, se nisuiésca ca si pana la venirea noului episcopu se mérga in eparchia tóte dupa cuviintia, a starui, ca in decursu celu multu de trei luni de la reposarea episcopului se se convóce sinodulu eparchialu pentru alegerea episcopului.

B.) *Senatulu scolariu.*

§. 122. Agendele acestui senatu sunt:

1. A lucrá pentru bunastarea si prosperarea scóleloru mari si mici confesionali.
 2. A ingrigi despre procurarea celoru mai corespundiatórie carti scolare si acelea ale aterne sinodului eparchialu spre aprobare.
 3. A priveghia asupr'a perfectionarei si portarii morale a profesoriloru si invetiatoriloru.
 4. A propune sinodului eparchialu spre remunerare pre acei barbati literati, cari prin edarea vreunui opu in ori care sfera scolare s'a meritatu.
 5. A dispune cele de lipsa ca tinerimea confesionale carea frecuentéza scólele de alte confesiuni, se invetie doctrina religiuinei nóstre, se cerceteze beseric'a nóstra, si se se cuminece in posturile preserise prin urmare:
 6. A pune catecheti pentru toti tinerii nostri confesionali, aflese ei in ori ce scóla de alte confesiune, si pedecile ce s'ar ivi in privint'a acést'a, ale delaturá.
 7. A prefige terminulu pentru esaminarea aceloru individi, cari aspira la ocuparea vreunui postu profesoralu séu invetiatorescu.
 8. A denumi o comisiune esaminátore de trei membri.
 9. A starui, cá numai acei individi se se puna de profesori in gimnasiile confesionale, cari sunt bine pregatiti si cari au depusu esamenu inaintea comisiunei ad hoc, cu succesu bunu din studiile cari ei au se le predec. (filologice, matematico-naturale si istorice, din cuoscintia limbeleru clasice si patriotice, precum si din literatur'a limbii romane.
 10. A starui ca de profesori in institutul clericalu se se asiedie astfelii de individi, cari au depusu esamenu din sciintiele teologice, pedagogice, din dreptulu canonicu din tipicu si cantarile besericesci; éra de profesori la institutul pedagogicu astfelii de individi, cari au depusu esamenu din sciintiele pedagogice, tipiculu si cantarile besericesci.
 11. A starui ca de invetiatori la scóle capitale si populare se se inainteze astfelii de clerici si pedagogi, cari au absolvatu cursulu teologicu, si din studiile pedagogice au depusu esamenu cu calculu bunu:
 12. A clasificá pre cei esaminati strinsu, si ale dá calculu „distinsu”, — „bine” — „suficiente” — „neindestulitoriu”.
 13. Celu esaminatu, carele capeta calculu neindestulitoriu a-i dá voia spre repetirea esamenului carele nu se mai póte repeti, déca si a dóu'a óra au reportatu calculu de „neindestulitoriu”.
- §. 123. Senatulu scolariu va starui cu tóte putiintósele medilóce, ca punctele 7—11 §. precedinte strinsu se se padisésca atatu de catra comunele besericesci, catu si de catra individi, cari aspira la postulu profesoralu si invetiatorescu; si a desluci comuneloru besericesci la casuri ocurinte, ca ele spre binele loru sa asculte de ordinariumile autoritateri supreme scolare, carea a adusu asemene mesuri spre naintarea si inforirea culturei populare.
- §. 124. Senatulu scolariu va intari in posturi pre profesori si invetiatori.
- La acestu prilegiu va fi cu cea mai mare bagare de

séma, ca alegerea de profesori séu de invetiatoriu sa fia facuta cu observarea prescribeloru acestui statutu organicu

§. 125. Individii esaminandi pentru profesur'a teologica gimnasiala si pedagogica au a depune o tasca de 20 fi. éra cei pentru invetiatori ai scóleloru reale, capitali si populare 10 fl.

Tacs'a acést'a numai in casu de seracia documentata se póte iertá.

§. 126. Senalulu scolariu va formá o cassa din tasele esameneloru, care va fi proprietatea fondulu scolariu eparchialu.

§. 127. Senatulu scolariu e indetoratu a tramite din timpu in timpu unulu séu doi comisari din sinulu seu spre cercetarea scóleloru.

§. 128. Senatulu scolariu va staruí la sínódele parochiale si protopopesi, ca comunele besericesci se zidéscá scoli si locuinte pentru personalulu profesoralu, respective invetiatorescu unde lipsescu acelea, si ca se faca lefi potrivite chiamarei lui celei grele.

§. 129. Senatulu scolariu si-implinesce chiamarea dupa instructiunile si mesurile sinodulu eparchialu, pentru aceea va fi detoriu a reportá pre largu sinodulu eparchialu, despre starea scóleloru si a invetiamentulu, si a face propuneri pentru melioratiunea trebei scolare pre bas'a esperintiei castigata pre acestu campu.

§. 130. Senatulu scolariu va ordiná in totu anulu pre timpulu ferieloru conferintie invetiatoresci, si spre conduce-re loru va denumi comisari din corpulu profesoriloru, si alu invetiatoriloru, cari apoi dupa instructiunea senatulu vor raportá despre rezultatulu loru.

§. 231. In fine senatulu scolariu pertractéza si decide cauzele disciplinari a profesoriloru si invetiatoriloru.

C.) *Senatulu epitropescu.*

§. 132. Agendele acestui sunt:

1. A conduce si manipulá averea miscatória si nemiscatória a episcopiei si a purtá grige pentru odóre si pretióse, biblioteca si fundulu instructu, precum si pentru fundatiunile episcopiei, respective arhiepiscopiei.

2. A compune unu inventariu despre tóta averea sus amintita.

3. A compune bugetulu anualu si alu presentá sinodulu eparchialu spre pertractare si staverire.

4. A duce ratiociniulu anualu esactu despre perceptiuni si erogatiuni, si a-lu substerne sinodulu eparchialu spre revisiune.

5. A alege din sinulu seu pre casieriu si controloru.

§. 133. Bani si harthii de pretiu, precum si documentele realitatiloru si fonduriloru se pastréza in cass'a de fieru, provédiuta cu trei chiei, dintre cari un'a se va pestrá la unu membru alu senatulu desemnatu de acést'a spre aceea, a dóu'a la cassieriu si a trei'a la controloru.

§. 134. Pentru daunele escatae in averea episcopiei din negrige séu culpositate, presiedintele si membrii asesori ai senatulu epitropescu sunt respundietori.

§. 135. Senatulu epitropescu va priveghiá pentru sustinerea si intregitatea averei, va nesuí pentru incassarea

regulata a intereseloru, arendiloru si a altoru venite, pentru neinterdiat'a elocare fructifera a baniloru disponibili in cas'a de pastrare séu in harthii de statu.

Elocarea de bani la privati este consesa numai pre langa cautiune in realitati de pretiu intreitu intabulata in loculu primu.

§. 136. La reposarea Episcopulu respective Archiepiscopulu, fia-care senatu consistoriale desémna cate doi membri din sinulu seu spre a pazi ór'a mórtei episcopulu si dupa urmarea acesteia spre a sigilá numai decatu dolafele si odaile si spre a dispune cele de lipsa pentru ingropatiunea cuviintósa. In diu'a urmatóre delegatii senatulu epitropescu in present'a celoru lalti patru membri consistoriali mai sus amintiti, inventéza averea si harthiele reposatulu, separandu cele ce sunt proprietatea eparchiei, de cele ce sunt proprietatea lui.

Din ceste din urma se voru platí detoriele si legatele legali, si se vor reintregi tóte acelea pretióse si odóre bisericesci, bibliotec'a si fundulu instructu, cari pre timpulu vietiei repausatulu au peritu séu s'au stricatu.

§. 137. Dupa alegerea noulu episcopu, senatulu epitropescu predá aceluia la intrarea lui in scaunulu episcopescu pre langa inventariu odórele si pretiósele bisericesci bibliotec'a si cel'alaltu fundu instructu de economia spre intrebuintiare.

D.) *Preste totu.*

§. 138. Fia-care senatu consistoriale in tóte obiectele privitórie la chiamarea sa, si-aduce decisiunile sub presidiulu susu normatu, si in presinti'a celu putienu a patru asesori ai sei prin majotitatea voturiloru.

Candu voturile sunt egali, dirima votulu presiedintelui.

§. 139. Decisiunile deosebiteloru senate consistoriale, se punu numai decatu in lucrare afara de cele apelabile, cari in casu de apelatiune sunt a se substerne consistoriulu metropolitanu spre decidere finale.

§. 140. Siedinti'a plenaria a consistoriulu eparchialu consta din toti asesorii deosebiteloru senate, incatu acei'a din absentia séu alta causa nu sunt impedecati a participá la ea.

In siedinti'a plenaria se efeptuesce alegerea oficialiloru cari vinu de a se alege prin consistoriu, in ea se facu dispusetiunile necesarie pentru sinodulu protopopescu, si congresulu natiunalu eparchialu besericescu, si pertractarea deferintieloru escatae din acel'a-si, incatu nu cadu in sfer'a activitatii amintiteloru corporatiuni representative.

§. 141. Cauzele dogmatice si pure spirituale se decidu finalminte prin episcopulu respective Archiepiscopulu diecesanu.

E.) *Specialu.*

§. 142. Consistoriulu din Oradea-mare si mai departe remane in activitate, si are a se acomodá intru tóte dispusetiuniloru acestui statutu organicu.

(Finea va urmá).

PROGRAMU

pentru adunarea generală a Asociațiunii naționale în Aradu pentru cultur'a poporului romanu, tinenda în Aradulu-vechiu la 1. Septemv're 1869. și următoarele dile.

A) Agende.

I. În diu'a prima:

1. Deschiderea adunării prin Presedintele invitat din partea adunării prin o deputatiune, la 9 ore demanția în sala comitatensă; după deschidere se potu rosti salutari ocașionale. 2. Alegerea Presedintelui asociațiunii, sub presedinția unui presedinte alesu ad hoc. 3. Alegerea Vice-Presedintilor și Notarilor asociațiunii. 4. Raportulu Direpțiunii. 5. Raportu specialu în obiectulu sortituri. 6. Denumirea comisiunilor necesarie, și dispunere preste motiuni în alte obiecte *). 7. Alegerea membrilor noi. 8. Defigerea timpulu de adunare pre diu'a următoria.

II. În dilele următorie:

9. Autenticarea protocolulu ședinției precedinte. 10. Raporturi comisionale. 11. Raportulu Direcțiunii despre rezultatulu sortituri și a balulu. 12. Alegerea Direcțiunii. 13. Preliminariulu de spese pre anulu curinte și instrupțiuni speciale pentru Direcțiune. 14. Superarea motiunilor în alte obiecte. 15. Dispunere pentru autenticarea protocolulu ședinției ultime. 16. Încheierea adunării cu cuventari acomedate.

B) Ordulu vorbirei.

1. Cei ce voiescu a vorbi se însenna pe rendu la notariulu desemnatu prin presidiu. 2. La unu obiectu totu insulu numai odata potu vorbi, ținendu-se strensu de acelașu obiectu; totuși celu ce a facutu vre-o motiune, la aceea mai are unu cuventu după vorbirile altor'a. 3. Motiune noua nu se potu face, înainte de ce s'aru enunția prin presidiu decisulu în obiectulu de mainainte. 4. Nu au locu personalitățile și tăierea în vorb'a altui'a. 5. La grairea presidiulu vorbitoriulu se retine de la vorbire. 6. La resunetulu clopotielulu se face linisce deplină.

ADAUSU.

În diu'a prima a adunării generale petrecerea de saltu arangiata în favorea fondulu asociațiunii se va ținé la otelulu „**crucea alba**”, cu care ocașione se va execută și „**sortitur'a filantropica**”.

Inceputulu petrecerii s'aru la 8 ore.

Espusetiunea efectelor cascigande prin sortitura, arangiata în localitatea asociațiunii, se va poté cercetă de catra publicu, în dilele 29. 30. 31. Augustu și 1. Septemv're a. c. st. n. dela 9 pona la 12 ore înainte, și dela 3 pona 5 ore după médiadi.

Direpțiunea Asociațiunii.

*) Motiuni de sine statătoare, în decursulu acestei adunări generale numai așa potu veni sub deșbateré, decât acele sub ședinția dilei prime se voru sustérne la presidiu în scrisu.

Consemnarea

obiectelor intrate la asociațiunea națională română din Aradu, întru spriginirea sortituri care se va arangiă în folosulu fondulu asociațiunii; și adeca: dela

139. Dnisiór'a Veturi'a Romanu din Oradea-Mare doue cotaritie de feréstra lucrata din margele mf. pr.

140. Dn'a Paulin'a Romanu nasc. Covaciu din Oradea-Mare, unu atramentariu de porcelanu auritu.

141. Dnisiór'a Melani'a Vancu de Teiusiu din Siri'a o caciula comoda din lana de berlinu în coloru naționali mf. pr.

142. Dnisiór'a Melani'a Vancu de Teiusiu din Siri'a o stergătoria de pene din postavu în coloru diferite cu margele mf. pr.

143. Dnisiór'a Mari'a Vancu de Teiusiu din Siri'a o ținétoria de tîll pentru ciubucu în forma de papusia cu tricoloru naționalu mf. pr.

144. Dnisiór'a Mari'a Vancu de Teiusiu din Siri'a o inelítoria de camisiu de ciubucu din matasa mf. pr.

145. Dómn'a Persid'a Petroviciu nasc. Botosiu, întru una catia decorata cu scoici de mare— doue ceptie și una naframa pentru copii mici.

146. Dómn'a Persid'a Petroviciu nasc. Botosiu unu vasu de flori din iéga veneta.

147. Dómn'a Persid'a Petroviciu nasc. Botosiu, întru una cutia de papiru 3. bucati de vestminte pentru copii mici.

148. Dnisiór'a Lucretia Cost'a, portretulu lui Michaiu Bravulu în rama aurita, desemnatu cu man'a proprie.

149. Dsiór'a Mari'a Rosiu din Aradu, una corfa de ferésta, lucrata din margele de iéga mf. pr.

150. Dsiór'a Sofia Rosiu din Aradu, una corfa pentru bilete din lana colorata și margele mf. pr.

151. Dómn'a Mari'a Gyulai nasc. Botka din Aradu, una cutia cu instruminte de scrisu.

152. Dómn'a Marchisiu din Carandiu, o tasa lucrata din lana de berlinu, și unu ținétoriu de bilete în forma de pocalu, lucratu din margele și matasa mf. pr.

153. Dómn'a Mari'a Beldea nasc. Arcosi din Siri'a, alu doile donu. — o pereche de papuci brodariti. mf. pr.

VARIETATI.

* (Necrologu). Nicolau Cristianu, cunoscutulu barbata alu comitatulu Aradu a repausatu în 2¹¹. Aug. în Cilu (cott. Aradu) La înmormentare a participatu unu publicu numerosu, mai cu s'ema amicii din apropiare ai repausatulu. Viétia lui a fostu plina de lupta. Ddieu se lu odihnésca!

* Într-o ședinția privată a societati academice s'aru vorbitu despre alfabetulu atribuitu lui Cirilu. Încea din 1858. Domnulu Urechia a combatutu asertiunea că Cirilu a inventatu acestu alfabetu, și ea mai înainte de sinodulu de Florentia romanii ar fi crisu cu litere. După catu scimn cam întru acestu sensu a convenitu și academia. („Ad. N.”)

* Pap'a a datu ordinu pentru prelatii, cari mergu la Rom'a ce vesmentu, pluvialu etc. se porte, așa pentru unii s'aru preserisu albe pentru alții rosie ori violete. O fóia ung. însenna la acest'a, că mod'a și toalet'a nu au încurgere la mântuirea sufletulu.

* Calugaritiiele din Cracovia nu se potu din destulu miră, cum s'orte sororei loru Barbar'a a escitatu displace-re publiculu, cându acestu casu, după parerea loru, nu e straordinariu. Cercarile oficióse anca nu s'aru terminatu. De unu timpu în câte mai multu se verbesece despre abusuri monastiresci; despre monastirile *nóstre* inse nimenea nu poté grai reu.

Pentru redactiune: **Custante Gurbanu.**